

Fra morsenøgle til satellitter

Af Jesper Bo Johansen

Grønland har adskillige barske geografiske og naturvidenskabelige verdensrekorder. Først og fremmest udstrækningen som verdens største ø. Og dernæst klimaet, der er koldt og uvejsomt. Selvom landet er omgivet af lange kyststrækninger, er havet store dele af året ufarbart, lukket af vinteris eller af storisen, der driver med strømmen rundt om Kap Farvel og op langs Vestkysten. Og for at gøre samfærdslen ekstra vanskelig, har indbyggerne bosat sig så spredt, at også det må være noget nær en verdensrekord. 55.000 mennesker fordelt på 18 byer og 70 bygder. Der er langt mellem besøgene, og havde det ikke været for Tele Greenland, der startede sin virksomhed for 75 år siden, ville der gå måneder uden kontakt mellem de fjernest liggende byer og bygder i landet.

I løbet af disse 75 år er der kommet endnu en verdensrekord til. På kommunikationsområdet er Grønland blevet et af de mest avancerede lande i verden, og det er de 75 år, der skal fortælles om her.

Det begyndte med et royalt besøg i 1921...

Kongelig redningsaktion

Under Kong Christians X's og Dronning Alexandrines besøg i Nuuk (Godthåb) undrede folk sig over en regn af gnister fra masterne på passagerdamperen »Island«, kongens skib.

Det blev sagt, at gnistregnen skyldtes trådløs telegrafi, og at den opstod, når telegrafisterne prikkede med morsenøglen.

Det var ufatteligt, at gnisterne på få øjeblikke kunne bringe nyheder fra Europa frem over det store hav, nyhe-

der, som erfaringsmæssigt ellers kunne være måneder om at nå frem.

Kort tid efter fik grønlænderne visshed for nytten af de moderne telegrafisendere. Under »Island«'s indsejling til Ilulissat/Jakobshavn opfangede kongeskibet SOS-signaler fra en svensk damper, »Bele«, chartret af Grønlands Styrelse.

Damperen var strandet ved Søndre Upernavik, og havde fået maskine og last fyldt med vand.

Efter nogen forsinkelse på grund af usigtbart vejr nåede »Island« frem, og fik undsat besætning og passagerer og bragt dem i god behold til Nuuk.

De første radiotelegrafstationer

Få år efter kom den nye teknologiske landvinding for alvor til Grønland.

I årene 1924-25 opførte Dansk Radio Selskab de første fire radiotelegraf-

■ Under store vanskeligheder, i sne og frost, påbegyndes opførelsen af stationsbygningen i efteråret 1924, i Nuuk.

■ Building work started on the station in Nuuk in the autumn of 1924 under difficult conditions in snow and frost.

■ Apummit issimillu ajornartorsiornaqisumik 1924-mi ukiakkut Nuummi radioqarfiup sananera aallartinneqarpoq.

stationer i de daværende kolonier Julianehaab (Qaqortoq), Godthaab (Nuuk), Godhavn (Qeqertarsuaq) og Angmagssalik (Tasiilaq).

Nogle få danske specialister og en stor grønlandsk arbejdsstyrke (heriblandt en god del kvinder) klarede det store projekt på kun to somre.

»Har i dag aabnet Radiotelegrafstationen i Godhavn for Drift – sender første Telegram til Kongen med ærbødig Hilsen fra Danske og Grønlændere – her er alt vel.«

Sådan lød det allerførste grønlandske telegram fra den danske indenrigsminister C. N. Hauge, som var til stede i Qeqertarsuaq, til Kong Christian X den 6. september 1925.

Telegrammet kaldes TELE Greenlands »dåbsattest« og prisen for samme telegram var 40 kroner og 60 øre, svarende til prisen for en enkeltbillet på den nyåbnede fly-rute København-Aalborg!

Grønlandske telegrafister

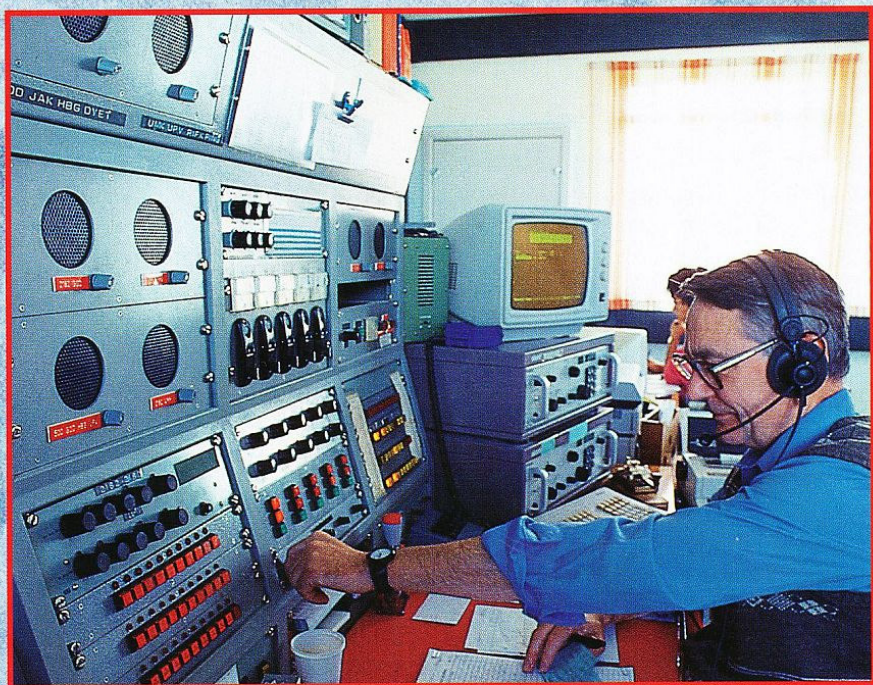
Op til krigsudbruddet i 1940 kom der efterhånden radiostationer i de fleste kolonier (byer).

Radiotelegrafstationerne blev bemanded med nogle få danske specialister og ellers med nyuddannede grønlændere, som hurtigt viste sig at have »flair« for arbejdet med morsenøglen.

En af de tidlige telegrafister var i øvrigt det senere grønlandske landsrådsmedlem og ophavsmanden til hjemmestyretanken, Jørgen C. F. Olsen, kaldet »Grønlands Lumumba«, som i en lang årrække ene mand passede radiotelegrafstationen i Sisimiut (Holsteinsborg).

Allerede i 1927 påbegyndte Grønlands Styrelse i København at udsende en grønlandsk radioavis, »nøgleavisen« til Grønland. Her blev den over-

■ Aasiaat skibradio.

■ Aasiaat ship's radio.

■ Aasianni umiarsuarnut radio.

sat til grønlandsk og spredt via telegrafi til byerne på kysten. I hver by blev »nogleavisen slået op på døren til telestationen og omdelt til nogle få abonnenter. Ved først givne lejlighed blev »nogleavisen« siden bragt videre ud til de omkringliggende bygder.

I 1929 udsendtes fra Godthåb Radio den første radiofoni, og i Qeqertarsuaq blev der indviet et telefonanlæg med 17 abonnenter (med selvvalg!)

Vejrobservationer

Danmarks besættelse betød en total omvæltning for det grønlandske samfund. Forsyningsforbindelsen til Danmark blev afbrudt, og radioforbindelsen til Danmark svandt ind til næsten ingenting. I stedet modtog Grønland forsyninger fra USA, og radiotrafikken blev rettet mod det amerikanske kontinent.

Samtidig blev vejrobservationer fra Grønland livsvigtige for udfaldet af krigen i Europa. Derfor opbyggede amerikanerne moderne radio- og vejrstationer over hele landet, som hver tredje time sendte vejrobservationer. Radio- og vejrstationerne var beman-

det med grønlandske telegrafister, som hurtigt blev regnet blandt de bedste i verden.

Fred og nye tider

Efter krigen overtog det daværende Telekontor (som nu er blevet til TELE Greenland) de fleste radiostationer, og havde dermed grundlaget for et landsdækkende telenet.

De unge danske telegrafister, som kom til, måtte på skolebænken hos de garvede grønlandske telegrafister, før de kunne fungere som telegrafbestyrere.

Herefter gik udviklingen slag i slag: Maskintelegrafen afløste morsenøglen, og telefonnettet udbygges til stadsighed i byerne.

I 1962 blev forbindelsen Nuuk/ København omlagt til fjernskriverdrift, og året efter blev de første VHF-telefonforbindelser til byderne etableret.

Året 1966 blev et skelsættende år: »Danmarkstelefonen« på kortbølge blev indviet, og hermed fik Grønland for første gang direkte telefonforbindelse til Danmark og dermed til resten af verden.

Samtidig blev den første forsøgsradio-kæde mellem Nuuk og Ilulissat demonstreret for offentligheden.

1.500 kilometer radiokæde

I sidste halvdel af 60'erne arbejdede man stadig med opbygning af en VHF-radiokæde langs den grønlandske sydvestkyst, men kæden gav store tekniske problemer.

Da en ny type UHF-radiokædeudstyr fremkom i 1971, besluttede man at opgive det igangværende VHF-projekt og satsede i stedet på en UHF-radio-kæde.

Det skulle vise sig at være en klog beslutning:

I dag fungerer en driftssikker 1.500 kilometer lang radiokæde langs Grønlands sydvestkyst fra Nanortalik i syd til Uummannaq i nord.

29 ubemandede repeaterstationer på fjeldtoppe med 60-70 kilometers afstand fører telefon, data, tv- og radio-signaler op og ned langs kysten.

Al energi til repeaterstationerne produceres på stedet fra solceller eller dieselgeneratorer, og vedligeholdelsen sker ved hjælp af helikoptere, som er

den eneste transportmulighed til de øde beliggende fjeldtoppe.

Radiokæden er i dag fuldt digitaliseret.

Satellit-system

Resten af telekommunikationen internt i Grønland og ud til resten af verden, foregår i dag ved hjælp af tre satellitter, placeret 36.000 kilometer ude i rummet over ækvator.

I år 2000 sikrede TELE Greenland sig sin egen satellitforbindelse til Danmark og kan nu selvstændigt forhandle sig til den bedste og billigste adgang til det danske og internationale telenet.

Det grønlandske samfund er i dag fuldt forsynet med alle moderne tele-tekniske faciliteter, herunder ISDN-NMT-, GSM-, telex-, datanet- og Internettjenester samt faste kredsløb.

Hertil kommer kystradiotjeneste og distribution af tv-signaler.

Et telenet uden sidestykke

Historien om det grønlandske telenet, der kom sent i gang på grund af landets afsides beliggenhed og særlige in-

frastruktur er historien om maksimal udnyttelse af moderne teknologi under ekstreme klimatiske betingelser.

På kun godt 75 år er der opbygget et telenet på allerhøjeste internationale niveau. Mere end 98 procent af landets befolkning har adgang til alle tele-tjenester.

■ *Transport af svært mastetømmer i Tasiilaq.*

■ *Transport of heavy timber for poles in Tasiilaq.*

■ *Tasiillami napparusuassat assartorneqartui.*

